

DOI: 10.26565/2227-1864-2021-89-11
УДК 81'32+82-1/9

Прецедентні тексти як смислотворчі тригери малих поетичних інтернет-жанрів

Ніна Павлівна Тропіна

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри слов'янської філології
та світової літератури імені проф. О. Мішукова,
Херсонський державний університет
(вул. Університетська, 27, Херсон, 73003, Україна);
e-mail: ninatropina3@mail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2267-9424>*

У статті розглядається, як прецедентні тексти беруть участь у створенні смислової тканини «пиріжків» – самодіяльних інтернет-віршів, що мають поетичну структуру неримованого катрена, та їхніх відгалужень – порошоків, депресшок, артишоків. Фактичним матеріалом слугували мініатюри, що містять прецедентні тексти, які дібрані з інтернет-сайту «Поеторії» і належать перу різних авторів. Аналіз дібраних мініатюр проведено методом лінгвістичної інтерпретації тексту. Стверджується, що інтернет-мініатюри відносяться до літературного постмодернізму, їхні автори активно звертаються до одного зі стильових прийомів постмодернізму – використанню прецедентних текстів. У «пиріжках» та їхніх відгалуженнях трапляються різноманітні прецедентні тексти: фразеологічні одиниці, літературні цитати, афоризми та їхні частини, імена літературних і казкових героїв, назви творів та ін. Прецедентний текст може використовуватися фрагментарно, натяками, як алюзії. У статті стверджується, що прецедентні тексти є смисловим тригером, який зумовлює створення сенсу «пиріжка». Розглянуто прийоми створення сенсу мініатюри за допомогою прецедентного тексту. В основі всіх прийомів лежить «фреймове» використанню прецедентних текстів. «Фреймовим» прийомом названий прийом, за яким створенню сенсу мініатюри слугує сценарій, «картинка», що виникає завдяки прецедентному текстові та впливає на подальше смислове розгортання цього сценарію. «Фреймовий» прийом має декілька варіантів: «наведення» на «фреймове» використанню прецедентного тексту, парадоксально-контрастний розвиток теми прецедентного тексту, прийом «відштовхування» або «антитезового розгортання», «зчеплення» кількох прецедентних текстів, поєднання кількох прийомів використанню прецедентного тексту в одній мініатюрі. Стверджується, що «фреймове» використанню прецедентних текстів дає можливість не тільки створити сенс мініатюри, а й передати його відповідно до канонів жанру стисло – максимум у 4 рядках. Таким чином, прецедентні тексти не тільки є тригером «вилучення» глибинного змісту, сенсу інтернет-мініатюр, але надають можливість мінімізувати план вираження, створюючи підвищену смислову насиченість тексту.

Ключові слова: поетичні інтернет-мініатюри, постмодернізм, прецедентні тексти, смисл тексту, стислий текст

На початку XXI століття (2003 рік) в Інтернеті з'явилися й дуже швидко набули широкої популярності самодіяльні короткі віршики, жартівливо названі їхніми творцями – «пиріжки». Мініатюри, що нагадують японські хоку, були написані чотирисловним ямбом, не мали рими, розділових знаків, великих літер; правилами орфографії для створення їх можна було нехтувати; траплялося вклучення ненормативної лексики; публікувалися вірші під ніками. «Ця знаменна подія стала поштовхом до появи цілого руху, який об'єднав тисячі авторів і сотні тисяч шанувальників нового жанру, а також кількох його відгалужень, а саме: порошоків, артишоків та інших. З ростом популярності жанру з'являлися й такі тематичні сайти, як perashki.ru, а також велика кількість груп на сайті Вконтакте, присвячених одному з цих жанрів або відразу декільком» [11]. Тематика «пиріжків» і їхніх відгалужень має значний обсяг і розгалужену тематику: від звичайних, швидкоплинних подій особистого життя, побутових замальовок – до політики й філософських узагальнень. Популярність мініатюр пояснюється прагненням сучасника до творчого, креативного самовираження та

можливістю зробити це без будь-яких перешкод в мережі Інтернет. Незабаром появу нового інтернет-жанру було помічено й розпочато вивчення професійними філологами. «Пиріжки» було схарактеризовано як особливий вид фольклору – інтернет-фольклору, як «жанрові трансформації поетичної мініатюри в непрофесійній мережеві літературі» (В. Ю. Прокоф'єва) [10, с. 75], як «вправління в дотепність» (М. Я. Димарський) [2]. З'явилися роботи, що описують семантико-стилістичні особливості жанру (О. І. Панченко) [8]. Було наголошено на зв'язку мініатюр зі «сміховою фольклорною традицією і поетикою абсурду й нонсенсу в літературі» (С. Н. Петренко) [9, с. 129]; з поетикою постмодернізму [15]. Л. Є. Клемят наголошує, що «пиріжкам» притаманні такі ознаки постмодернізму, як «інтертекстуальність, іронія і чорний гумор, креативні й ігрові аспекти, апеляція до різних художньо-історичних епох, взаємодія із засобами мас-медіа» [6, с. 87]. Наш аналіз мініатюр підтверджує думку про їхню постмодерністську сутність [12; 13]. «Пиріжки» та їхні різновиди (надалі для зручності всі інтернет-мініатюри будемо називати «пиріжками»), на нашу думку, є проявом постмодерністських тенденцій, які охопили не тільки літературу та інші види мистецтва, а й більше – є вираженням постмодерністського способу сприйняття і

осмислення дійсності сучасною людиною. (На глобальне поширення постмодернізму в суспільній свідомості кінця ХХ – початку ХХІ ст. вказує видатний учений-мислитель сучасності, фахівець у галузі естетики, теорії мистецтва, культурології В. В. Бичков [1]).

Одним із проявів постмодернізму в художніх текстах є інтертекстуальність. У «пиріжках» інтертекстуальність реалізується як звернення до прецедентних текстів: імен відомих людей, героїв художніх творів; рядків віршів, пісень, цілих художніх творів; виявляється у використанні фразеологічних конструкцій. Інтертекстуальність як властивість малих жанрів інтернет-поезії стала предметом досліджень лінгвістів – її розглядають як елемент «мовної гри», а з погляду зовнішньої атрибутики з'ясовують, які тексти і в якому обсязі входять до мініатюри [14].

Ми також зверталися до проблеми інтертекстуальності: інтертекстуальність «пиріжкової» поезії розглядаємо як прояв узагальненої мовної особистості творців мініатюр [12; 13]. У цій статті ставимо завдання розглянути, як прецедентні тексти (ПТ) беруть участь у «смыслотворенні» інтернет-мініатюр. Основний метод нашого дослідження – метод лінгвістичної інтерпретації тексту.

Стилетвірною рисою інтернет-мініатюр є їхній невеликий розмір і необхідність в чотири (пиріжки, порошки, депресяшки, артишоки) або навіть у два рядки (дві дев'ятки) укласти сенс вірша. Ця властивість – розмір мініатюр, дає підставу вважати, що текст мініатюр за їхніми «зовнішніми» характеристиками можна віднести до стислих текстів. Теорія стислого тексту глибоко розробляється сучасною лінгвістикою; так, ознаки і властивості стислих нехудожніх текстів виявлено й описано О.І. Панченко [7].

Щодо текстів художніх, нам не відомі праці (за винятком праць методико-дидактичного напрямку), які присвячено цьому питанню. Здається, що опис функцій і прийомів створення стислого тексту в художніх творах – справа недалекого майбутнього. Уважаємо, що поетичні інтернет-мініатюри можуть надати для цього цікавий матеріал, оскільки їм притаманні найважливіші ознаки стислих текстів: О.І. Панченко вказує, що «провідною екстралінгвістичною ознакою стислих текстів можна вважати їхню підвищену інформативну насиченість, зниження мовної надмірності, що досягається завдяки мінімізації плану вираження» [7, с. 112]. Ці ознаки, на наш погляд, притаманні віршованим інтернет-мініатюрам.

Спостереження над «пиріжками» дозволяють стверджувати, що одним із прийомів створення їх стислого тексту є використання ПТ, які виступають «тригерами» смыслоутворення віршиків.

Перед тим, як перейти до безпосереднього аналізу прийомів використання ПТ у «пиріжках», уточнимо наше розуміння деяких термінів, до яких будемо звертатися. У сучасній науці інтертекстуальність розуміють і широко, і вузько. У широкому розумінні весь світ у всіх його проявах є інтертекстуальним. «Світ, пропущений крізь призму інтертекстуальності, постає як величезний текст, у якому все колись уже було сказано, а нове можливе лише за принципом калейдоскопа: змішування певних елементів створює нові комбінації», пише І. Ільїн [4]. Ця думка інтерпретується в мініатюрах; так, в одному з «пиріжків» автор обіграв інтертекстуальність свого внутрішнього світу:

*я так банален и вторичен
что постоянно узнаю
свои слова мечты и чувства
в каких то песнях и стихах*
© кара

«Пиріжки» та інші інтернет-мініатюри є інтертекстуальними в цьому сенсі – вони своїм змістом апелюють до тих чи тих подій сучасності або минулого, поєднуючи їх з картинами сьогодення. Однак цей тип інтертекстуальності не є об'єктом цієї статті. Нас буде цікавити інтертекстуальність у вузькому розумінні.

У вузькому розумінні інтертекстуальність постає як властивість саме словесних текстів. «Інтертекстуальність – це загальна властивість текстів, що виражається в наявності між ними зв'язків, завдяки яким тексти (або їхні частини) можуть багатьма різноманітними способами явно або неявно посилатися один на одного» [3, с. 131]. Один з видів прояву інтертекстуальності – прецедентні тексти.

Термін «прецедентний текст» (ПТ) було введено до широкого наукового обігу Ю. М. Карауловим. Прецедентні тексти визначені ним як тексти, що «(1) значущі для тієї чи іншої особистості в пізнавальному й емоційному сенсі, (2) мають понадособистісний характер, тобто добре відомі широкому оточенню певної особистості, включаючи її попередників і сучасників, і, нарешті, (3) звернення до яких відтворюється неодноразово в дискурсі певної мовної особистості» [5, с. 216].

Ю. М. Караулову належить і первісна класифікація способів використання ПТ. Науковець виділив три способи звернення до ПТ. Перші два припускають пряму цитату або роздуми з приводу наведеного тексту, «третій спосіб слід характеризувати як семіотичний, коли звернення до оригінального тексту дається натяком, відсиланням, ознакою, і тим самим у процес комунікації включається або весь текст, або співвідносні із ситуацією спілкування чи більшою життєвою подією окремі його фрагменти. У цьому випадку весь текст або значний його фрагмент виступають як цілісна одиниця позначення» [5, с. 217-218]. У літературознавстві таке використання ПТ прийнято називати алюзією [3]. Зважаючи на жанрову

приналежність інтернет-мініатюр, у них можливий тільки третій, семіотичний, спосіб використання ПТ. Семіотичний спосіб використання ПТ припускає наявність в автора-адресанта і гіпотетичного читача-адресата загального інтелектуального фону, загальної соціокультурної компетенції: читач повинен володіти тим колом культурних знань, які необхідні для «декодування» тексту мініатюр. Автору віршиків мало знати літературу, мистецтво, історію, знати фразеологічні одиниці, «ходячі» вислови тощо і вміти цими знаннями користуватися під час створення мініатюр, але потрібно, щоб рівень соціокультурної компетенції читача був відповідний рівню цих знань – створюючи мініатюри з використанням ПТ, їхні автори апріорі припускають, що читач «говорить однією з ними мовою». Разом з тим, можна припустити, що автори мініатюр не завжди «стурбовані», чи будуть вони адекватно зрозумілі всіма читачами – досить, що є «хтось», хто зрозуміє.

У нашому дослідженні ми не ставимо перед собою мету вивчити рівень соціокультурної компетентності сучасника – читача «пиріжків», це може бути завданням самостійного дослідження, у цій праці ми виходимо з припущення про наявність у читача й автора загальної соціокультурної компетенції. Завдання нашого дослідження – вивчити, як «працюють» ПТ, розглянути прийоми створення з їхньою допомогою сенсу мініатюр.

За нашими спостереженнями, ПТ грають роль свого роду тригера, семіотичного початку, відправної точки, з якої починається і здійснюється смислове наповнення мініатюри. На основі ПТ формується «побічно виражений сенс» (за В. В. Деметсьевим) «пиріжків». Нами виділено кілька прийомів використання ПТ, завдяки яким виникає закадровий побічно виражений сенс мініатюр. В основі усіх цих прийомів лежить «фреймове» використання ПТ. Під фреймовим використанням ПТ розуміємо таку будову інтернет-мініатюри, де ПТ, використаний у ній, відсилає до ситуації, сценарію, фрейму, який лежить у його основі; при цьому сенс ПТ не міститься в тексті буквально, а відтворюється на підставі натяку на цей фрейм.

У віршиках може відбуватися «фреймове» розгортання ПТ будь-якого типу, при цьому використовуються різні прийоми, а саме: 1) прийом «наведення» на фреймове використання прецедентного тексту, 2) прийом парадоксально-контрастного розвитку теми прецедентного тексту, (3) прийом «відштовхування, антитезового розгортання», 4) прийом «зчеплення» кількох прецедентних текстів, 5) поєднання декількох прийомів використання прецедентного тексту в одній мініатюрі.

1. «Наведення» на фреймове використання прецедентного тексту.

У в цьому випадку фрейм, що лежить в основі ПТ, стає «картинкою» інтернет-мініатюри. Сенс відтак зашифровано й буде розпізнано тільки за наявності відповідної компетенції в читача. При цьому повне словесне відтворення сталого виразу в мініатюрі неважливе, важливе відсилання до кадру – внутрішньої форми, до образу, що послужив основою виникнення стійкої одиниці. Так, відома побутова приказка, якою заспокоюють у разі незначної травми, «до весілля заживе», розгортається в наведеному нижче віршику в картину «усі травми загоїлись: зрослися переломи, немає саден» і закінчується трохи сумним питанням «коли ж весілля?». Фрейм, що стоїть за приказкою, отримує своє закономірне продовження – очікування весілля:

*давно срослись все переломи
и ссадин нет идут года
скажете все таки а свадьба
когда*

© IPa & лыжа

Формально від приказки залишилася тільки лексема *свадьба* (рос.), проте активно використаний фрейм-сценарій фразеологізму. Лексема натякає, наштовхує на приказку, на фрейм, зашифрований у ній. Як уже зазначалося, таке використання ПТ припускає збіг у творця мініатюр і в читача соціокультурної компетенції (інакше – пресупозиції, когнітивного фону, культурного коду). Адекватне розуміння «пиріжків» вимагає однакового або схожого, близького бачення фрейму-сценарію, що лежить в образній основі ПТ.

Нерідко ПТ є художні твори, народні казки. Прецедентними текстами можуть бути сюжети творів у цілому. При цьому відсиланням до сюжету можуть слугувати одне-два слова, назва твору, ім'я літературного або казкового персонажа, які виступають ключовими для розгортання сюжету мініатюри. Так, номінацією однієї дії – «попити з копитця» – «пиріжок» викликає в уяві сюжетний хід казки – перетворення хлопчика на козеня (людини в тварину).

*назад листаю нашу сказку
сюжета потеряла нить
когда успел ты из копытца
попить*

© Evgeniya Varvarina

Саркастичне забарвлення мініатюри й передбачуваний адресат – доросла людина, чоловік – ведуть до того, що образ козеняти – героя казки – заміщується при дешифруванні образом дорослої особи, а фонові соціокультурні знання про те, у яких ситуаціях особистісних відносин використовується образ цієї дорослої тварини, дають можливість остаточно відтворити закадровий сенс віршика.

2. Парадоксально-контрастний розвиток теми прецедентного тексту.

Один із прийомів використання ПТ під час створення «пиріжків» і їхніх відгалужень –

парадоксально-контрастний розвиток фрейму ПТ. Так, за легендою, відомий усім лаконічний вислів, вигравіруваний на каблучці мудрого ізраїльського царя Соломона, «усе проходить», використаний у якості зачину «пиріжка», викликає очікування подальшого філософського роздуму про швидкоплинність усього земного – і хорошого, і поганого, – однак, всупереч очікуванню, далі йде твердження про можливість політичної маніпуляції (відбувається тематичне «зниження»: від філософських сентенцій – до парламентських «ігор»). У результаті виникає саркастичний текст, тригером сарказму в якому виступає зіткнення високої, філософської сентенції і знижено-буденної парламентської події; цьому сприяє зіткнення в короткому тексті двох значень дієслова *пройти*: значення «закінчуватися» у стійкому виразі і «здійснитися, бути прийнятим, схваленим» у другій частині вірша. Сенс вірша виникає завдяки зіткненню фрейму ПТ і нового «пиріжкового» сценарію парламентських буднів:

*проходить всѣ вздохнул правитель
пусть возмущается народ
но в третьем чтении
и это пройдет*

© Умзар

3. Прийом «відштовхування, антитезового розгортання».

У «пиріжках» широко використовується прийом «відштовхування», який можна назвати ще й прийомом «антитезового розгортання». Цей прийом полягає в тому, що «пиріжок» змальовує картинку того, що трапиться, коли до початку сценарію ПТ приєднається картинка його «антитезового розгортання». ПТ не просто розвивається не за запропонованим зачином сценарієм, але в парадоксально протилежному напрямі. Наприклад, парадоксальне розгортання сталого вислову «хто не ризикує, той не п'є шампанського»:

*кто не рискует тот рискует
ни разу в жизни не рискнуть
и пьѣт шампанское в укромном
и безопасном уголке*

© estb

Прийом «антитезового розгортання» може бути використаний і тоді, коли в ролі ПТ виступає всім відома цитата. Так, пушкінські рядки «розгортаються» парадоксально, саркастично, зовсім не по-пушкінськи в такому випадку:

у поета:

*Чем меньше женщину мы любим,
Тем легче нравимся мы ей
И тем ее вернее губим
Средь обольстительных сетей.*

у «пиріжку»:

чем меньше женщину мы любим

*тем хуже борщ и жиже квас
и дети както не похожи
на нас*

© Boroda

4. «Зчеплення» кількох прецедентних текстів.

В інтернет-мініюрі можуть з'єднуватися в єдину картину фрейми декількох ПТ, створюючи складну подієву мережу: відбувається почергове "наведення" на фрейми, які стоять за використаними ПТ:

*любовь найти не так уж сложно
сверни налево там мосты
сожги их все и ляг на волны
теченье вынесет тебя*

© Iyuli

У наведеній мініюрі з'єднані в єдиний сценарій три фрейми, що лежать в основі трьох фразеологічних одиниць: 1) фрейм «ходити наліво» – «зраджувати чоловіка або дружину», 2) фрейм «спалювати мости» – «відрізати всі шляхи до відступу від якоїсь дії, вчинку, прийняти безповоротне рішення», 3) фрейм «плисти за течією» – «довіритися долі, пасивно прийняти її». Сценарій кожної фразеологічної одиниці є тією внутрішньою формою, яка дає можливість створити тканину «пиріжка», створити складний сценарій «знаходження кохання», що проглядається за зовнішнім перебігом подій. Шлях до сенсу мініюри полягає в декодуванні сенсу кожного фрейму кожного використаного в мініюрі прецедентного тексту. У результаті отримуємо досить чіткий алгоритм-рекомендацію, яким чином «знайти кохання».

5. Посєднання декількох прийомів використання прецедентного тексту в одній мініюрі.

У створенні однієї мініюри можуть бути сполучені кілька прийомів використання ПТ:

*кричит раскольников из кухни
несите бабушка топор
клянусь от голода со мною
вы не умрете никогда*

© kingpest

Ім'ям героя – Раскольников – у першому рядку катрена «пиріжок» апелює до сюжету відомого роману Ф. Достоєвського, у наступному рядку закономірно виникають стара лихварка (бабуся) і сокира (розвивається сценарій роману, з'являється жертва і знаряддя вбивства), далі сюжет «пиріжка» кардинально змінюється, підключається фреймове приєднання народної казки «Суп із сокири», у якій солдат хитрістю виманює в скупій старій продукти для приготування супу, і закінчується «пиріжок» оптимістичним прогнозом не померти з голоду. У цьому «пиріжку» спостерігаємо сингармонічне використання відразу кількох прийомів створення «пиріжкового» тексту: «фреймове» використання роману Достоєвського й казки, «зчеплення» кількох ПТ, парадоксально-контрастний розвиток теми ПТ (від очікування трагічної розв'язки – до обіцянки жити довго). Декодувати сенс мініюри можливо тільки звернувшись до фреймів,

відсиланням до яких служить ім'я літературного героя й атрибутів одночасно фабули роману та фабули казки, до якої відсилають лексеми *сокира, голод*, обіцянка «*не вмерти ніколи*». Не можна не погодитися, що це свідчить про художню винахідливість автора, для якого створений ним «пиріжок», швидше за все, – тренування в мовній грі.

Підбиваючи підсумки спостережень над використанням прецедентних текстів у процесі створення інтернет-мініатюр, констатуємо, що звернення до прецедентних текстів не тільки характеризує ознайомленість творців мініатюр з національною та світовою культурою, але, і це головне, дозволяє в рамках тісного текстового простору (максимальний обсяг мініатюр – 4 рядки) створити щільну «сміслову капсулу»,

розгортаючи яку, адресат отримує можливість відтворити закадровий сенс мініатюри.

Звернення до прецедентних текстів є свого роду діалогом між прецедентним текстом і текстом новоутвореним: прецедентні одиниці створюють «другий план» нового, пиріжкового тексту. Прецедентні тексти є тим тригером, який дозволяє «капсулювати» значний смисловий обсяг, мінімізувавши при цьому план вираження в невеликому текстовому обсязі мініатюр.

Уважаємо, що подальші спостереження за використанням в інтернет-мініатюрах прецедентних текстів перспективні для розвитку теорії стислого художнього тексту, а також можуть виявитися корисними для розроблення теорій, пов'язаних із проблемами перетворення сенсу в текст.

Список літератури

1. Бычков В. В. Эстетика: учебник. Москва: КНОРУС, 2012. 528 с. URL: <http://www.koob.ru/bychkov/aesthetics> (дата звернення 24.02.2021).
2. Дымарский М. Я. Между жанром и творчеством, или к становлению пирожкового мышления языковой личности. *Жанры речи: сб. науч. ст.: Памяти К. Ф. Седова*. Саратов; Москва: Лабиринт, 2012. Вып. 8. С. 385–390.
3. Ермоленко Е. Г. Интертекстуальность, интернет и основные интертекстуальные формы в литературе. *Уральский филологический вестник*. 2012. № 18. С. 30–40.
4. Ильин И. П. Постмодернизм. Словарь терминов. Москва: ИНИОН РАН (отдел литературоведения) – INTRADA, 2001. 384 с. URL: <http://postmodernism.academic> (дата обращения 24.02.2021).
5. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Изд. 7-е. Москва: Издательство ЛКИ, 2007. 264 с.
6. Клемят Л. Е. Новое в интернет-поэзии XXI века: стихи-«пирожки» как явление постмодернизма *Scripta manent: науч. труды Смоленского государственного университета*. Смоленск, 2014. № 20. С. 81–87.
7. Панченко Е. Сжатый текст и его ведущие и подчиненные признаки. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. Філологічні науки*. 2009. Вип. 81(2). С. 112–116. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2009_81\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2009_81(2)_28) (дата звернення 24.02.2021).
8. Панченко Е. И. Семантико-стилистические особенности нового жанра иронической поэзии. *Вісник ДНУ. Мовознавство*. № 11. 2015, вип. 21 (1). С. 179–183.
9. Петренко С. Н. Пирожки и порошки: сетевая поэзия между фольклором и литературой. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета*. 2014. № 7 (92). С. 129–135.
10. Прокофьева В. Ю. Жанровые трансформации поэтической миниатюры в непрофессиональной сетевой литературе: пирожки. *Современные исследования социальных проблем: электронный журнал*. 2014. № 3 (19). С. 75–81. URL: <http://ej.soc-journal.ru> (дата звернення 24.02.2021)/
11. «Поэзорий» – пирожки, порошки, экспромты [Электронный ресурс]. URL: <http://poetry.ru/content> (дата звернення 24.02.2021).
12. Тропина Н. П. Стихотворный интернет-жанр «пирожки» и постмодернистская игра прецедентными текстами. *Слов'янський збірник*. Вип. 21. Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2017. С. 290–304.
13. Тропина Н. Как мы думаем и говорим в XXI веке (на материале интернет-поэзии). *Коммуникативные аспекты грамматики и текста II*. Rzeszow: Wydawnictwo uniwersytetu Rzeszowskiego, 2020. S. 241–253.
14. Чemezova И. А., Исакова Е. А. Прецедентная «игра в бисер» как черта интернет-фольклора (на примере жанра «стишки-порошки» и «стишки-пирожки»). *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 2019. № 3. С. 230–234.
15. Щербакова М. Е. Языковая игра в стихах-«пирожках»: опыт лингвистического анализа. *Вестник Тверского государственного университета*. 2017. № 1. С. 134–138.

References

1. Bychkov V. V. Ehstetika: uchebnik. Moskva: KNORUS, 2012. 528 s. URL: <http://www.koob.ru/bychkov/aesthetics> (data obrashcheniya 24.02.2021).
2. Dymarskii M. YA. Mezhdzhanrom i tvorchestvom, ili k stanovleniyu pirozhkovogo myshleniya yazykovoi lichnosti. Zhanry rechi: sb. nauch. st.: Pamyati K. F. Sedova. Saratov; Moskva: Labirint, 2012. Vyp. 8. S. 385–390.

3. Ermolenko E. G. Intertekstual'nost', internet i osnovnye intertekstual'nye formy v literature. Ural'skii filologicheskii vestnik. 2012. № 18. S.30-40.
4. Il'in I. P. Postmodernizm. Slovar' terminov. Moskva: INION RAN (otdel literaturovedeniya) – INTRADA, 2001. 384 s. URL.: <http://postmodernism.academic> (data obrashcheniya 24.02.2021).
5. Karaulov YU .N. Russkii yazyk i yazykovaya lichnost'. Izd. 7-e. Moskva: Izdatel'stvo LKI, 2007. 264 s.
6. Klemyat L. E. Novoe v internet-poehzii XXI veka: stikhi -«pirozhki» kak yavlenie postmodernizma Scripta manent: nauch. trudy Smolenskogo gosudarstvennogo universiteta. Smolensk, 2014. № 20. S. 81-87.
7. Panchenko E. Szhaty tekst i ego vedushchie i podchinennye priznaki. Naukovi zapiski Kirovograds'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni Volodimira Vinnichenka. Ser. Filologichni nauki. 2009. Vip. 81(2). S. 112-116. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2009_81\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2009_81(2)_28) (data obrashcheniya 24.02.2021).
8. Panchenko E. I. Semantiko-stilisticheskie osobennosti novogo zhanra ironicheskoi poehzii. Visnik DNU. Movoznavstvo. № 11. 2015, vip. 21 (1). S. 179-183.
9. Petrenko S. N. Pirozhki i poroshki: setevaya poehziya mezhdru fol'klorom i literaturoi. Izvestiya Volgogradskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta. 2014. № 7 (92). S. 129-135.
10. Prokof'eva V. YU. Zhanrovye transformatsii poeticheskoi miniatyury v neprofessional'noi setevoi literature: pirozhki. Sovremennye issledovaniya sotsial'nykh problem: ehlektronnyi zhurnal. 2014. № 3 (19). S. 75-81. URL: <http://ej.soc-journal.ru> (data obrashcheniya 24.02.2021).
11. «PoehtoriI» – pirozhki, poroshki, ehkspromty [Ehlektronnyi resurs]. URL: <http://poetry.ru/content> (data obrashcheniya 24.02.2021).
12. Tropina N. P. Stikhotvornyi internet-zhanr «pirozhki» i postmodernistskaya igra pretседentnymi tekstami. SloV'yans'kii zbirnik. Vip. 21. Chernivtsi: Vidavnichii dim «BukreK», 2017. S. 290-304.
13. Tropina N. Kak my думаем i говорим v KHKHI veke (na materiale internet-poehzii). Kommunikativnye aspekty grammatiki i teksta II. Rzeszow: Wydawnictwo uniwersytetu Rzeszowskiego, 2020. S. 241-253.
14. Chemezova I. A., Isakova E. A. Pretседentnaya «igra v biseR» kak cherta internet-fol'klora (na primere zhanra «stishki-poroshki» i «stishki-pirozhki»). Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki.Tambov: Gramota, 2019. № 3. S. 230-234.
15. Shcherbakova M. E. Yazykovaya igra v stishkakh-«pirozhkaKH»: opyt lingvisticheskogo analiza. Vestnik Tverskogo gosudarstvennogo universiteta. 2017. № 1. S. 134-138.

Тропина Нина Павловна, доктор филологических наук, профессор, профессор кафедры славянской филологии и мировой литературы имени проф. О. Мишукова, Херсонский государственный университет (ул. Университетская, 27, Херсон, 73003, Украина); e-mail: ninatropina3@mail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2267-9424>

Прецентные тексты как смыслообразующие триггеры малых поэтических интернет-жанров

В статье рассматривается, как прецентные тексты участвуют в создании смысловой ткани «пирожков» самодельных интернет-стихов, имеющих поэтическую структуру нерифмованного катрена, и их ответвлений – порошков, депрешек, артишоков. Фактическим материалом послужили миниатюры, содержащие прецентные тексты, отобранные из интернет-сайта «Поэторий» и принадлежащие перу разных авторов. Анализ отобранных миниатюр проводился методом лингвистической интерпретации текста.

Утверждается, что интернет-миниатюры относятся к литературному постмодернизму и активно обращаются к одному из стилеобразующих приемов постмодернизма – использованию прецентных текстов. В «пирожках» и их ответвлениях встречаются разнообразные прецентные тексты: фразеологические единицы, литературные цитаты, афоризмы и их отрывки, имена литературных и сказочных героев, названия произведений и др. Прецентный текст может использоваться фрагментарно, намеками, в виде аллюзий. В статье утверждается, что прецентные тексты являются смысловым триггером, позволяющим создать смысл «пирожка». Рассматриваются приемы создания смысла миниатюры с помощью прецентного текста. В основе всех приемов лежит «фреймовое» использование и восприятие прецентных текстов. «Фреймовым» приемом назван прием, при котором созданию смысла миниатюры служит сценарий, «картинка», возникающая благодаря прецентному тексту, и дальнейшее смысловое развитие этого сценария. «Фреймовый» прием имеет несколько вариантов: «наведение» на «фреймовое» использование прецентного текста, парадоксально-контрастное развитие темы прецентного текста, прием «отталкивания» или «антитезисного разворачивания», «сцепление» нескольких прецентных текстов, совмещение нескольких приемов использования прецентного текста в одной миниатюре. Утверждается также, что «фреймовое» использование прецентных текстов позволяет не только создать смысл миниатюры, но и передать его сжато в соответствии с канонами жанра – максимум в 4 строки. Таким образом, прецентные тексты не только выступают триггерами «извлечения» глубинного содержания, смысла интернет-миниатюр, но также дают возможность минимизировать план выражения, создавая повышенную смысловую насыщенность текста.

Ключевые слова: поэтические интернет-миниатюры, постмодернизм, прецентные тексты, смыслообразование текста, сжатый текст

Nina Tropina, Doctor of Philology, Professor, Professor of the Department of Slavic Philology and World Literature named after Prof. O. Mishukova, Kherson State University (Universitetskaya str., 27, Kherson, 73003, Ukraine); e-mail: ninatropina3@mail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2267-9424>

Precedent texts as meaning-forming triggers of small poetic Internet genres

The article examines how precedent texts are involved in the creation of a semantic fabric of "pies" of amateur Internet poems with a poetic structure of an unrhymed quatrain, and their branches of powders, depresyashki, artichokes. The material were miniatures containing precedent texts, selected from the «Poetry» website and written by different authors. The analysis of the selected miniatures was carried out by the method of linguistic interpretation of the text.

It is stated that Internet miniatures refer to literary postmodernism and actively refer to one of the style-forming techniques of postmodernism – the use of precedent texts. In "pies" and their offshoots there are various precedent texts: phraseological units, literary quotes, aphorisms and their excerpts, names of literary and fairy-tale characters, titles of works, etc. The precedent text can be used fragmentarily, in the form of allusions. The article states that the precedent texts are a semantic trigger that allows you to create the meaning of the "pie". The techniques of creating the meaning of a miniature using a precedent text are considered. All techniques are based on the "frame" use and perception of precedent texts. A "frame" technique is a technique in which a scenario, a "picture" arising from the precedent text, and the further semantic development of this scenario serves to create the meaning of a miniature. The "frame" method has several options: "aiming" at the "frame" use of the precedent text, paradoxically-contrasting development of the topic of the precedent text, the method of "antithesis unfolding", "concatenation" of several precedent texts, combining several methods of using the precedent text in one miniature. It is also argued that the "frame" use of precedent texts allows not only to create the meaning of the miniature, but also to convey it concisely in accordance with the canons of the genre – a maximum of 4 lines. Thus, precedent texts not only act as triggers for the "extraction" of deep content, the meaning of Internet miniatures, but also make it possible to minimize the expression plan, creating an increased semantic richness of the text.

Key words: poetic internet miniatures, postmodernism, precedent texts, semantic formation of the text, compressed text

Стаття надійшла до редколегії 21.04.2021